

דברי תורה מרבי אבא קליינרמן שליט"א

פרשת מטות

תשפ"ה

במצוות ישוב ארץ ישראל ובמעלתה

בלא עוון, איך ישיבת ארץ ישראל מועלת לו שיהא בלא עוון. ונראה דלפי דברי הגר"א מובן מאוד, שלדבריו מצוות ישוב ארץ ישראל היא מצווה שמקיימים אותה בכל הגוף, כלומר שכל מי שדר בא"י הוא מקיים בכל רגע ורגע מצווה בכל גופו, שכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו מקיימים את המצווה. ומצווה בעידנא דעיסק בה מגני ומצלי, וממילא מצווה כזו שכל גופו מקיים את המצווה, בוודאי שהוא מגינה על כל הגוף שלא ישל בחטאים ועוונות. ולכן הדר בארץ ישראל שרוי בלא עוון, שכאשר נמצאים בשמירה כזו לא שייך להגיע לידי עוון.

מצוות צריכות כוונה

והנה מצוות צריכות כוונה, ולפי השיטות שגם בזמן הזה יש מצוות ישוב א"י כדי לקיים את המצווה הזו צריך כוונה, וממילא ראוי מפעם לפעם לכוון בישיבת א"י לקיים את המצווה. ולכל הפחות כאשר אומרים את הפסוק הזה בתהילים, בוודאי ראוי לחשוב על כוונה לקיים את המצווה, לפי השיטות שיש בזה מצווה בזמן הזה.

וביותר שהרי ידוע איך תלמידי הגר"א מסרו את הנפש כדי לעלות לארץ ולזכות לקיים מצוות ישיבת ארץ ישראל, ואם הם טרחו כל כך כדי לקיים את המצווה, ק"ו בן בנו של ק"ו אנו שזכינו לשבת בארץ ישראל שבכוונה לבד כבר אנו מקיימים את המצווה, בוודאי שראוי מפעם לפעם לחשוב על הדבר הזה ולכוון לקיים את המצווה של ישיבת ארץ ישראל.

תמיד עיני ה' אלוך בך

הנה בפסוק בפרשת עקב (דברים, פרק י"א פסוק י"ב) נאמר לגבי ארץ ישראל, "ארץ אשר ה' אלוך דורש אותה תמיד עיני ה' אלוך בך מרשית השנה ועד אחרית שנה". רואים בפסוק הזה שבא"י יש השגחה פרטית מיוחדת יותר מכל העולם כולו.

וי"ל שאפילו לפי השיטות שאין בזמן הזה מצוות ישוב א"י, בכל זאת המעלה הזו של ההשגחה פרטית שיש בא"י "תמיד עיני ה' אלוך בך" בוודאי שיש בא"י אפילו בזמן הזה. וממילא זה לבד סיבה להעדיף לגור בא"י כדי לזכות להשגחה פרטית המיוחדת הזו.

ובפסוק בתהילים (פרק ל"ז, תשוב, "שכון ארץ ורעה אמונה", הלשון "רעה אמונה" משמעותו שבא"י גדלים ונושמים את האמונה, כאן המקום שכל האויר מלא אמונה בזה גדלים ומתעלים (שמעתי).

שמה שבר רשפי קשת

והנה בתהילים מיד אחרי הפסוק "ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון" נאמר "שמה שבר רשפי קשת מגן וחרב ומלחמה סלה". ובתרגום יונתן מתרגם, "כד עבדו בית ישראל רעותיה אשרי שכנתיה ביניהן, תמן תבר גרין וקשתין דעמיא מגיחי קרבא תריסא וסדרי קרבא בטל לעלמין".

כתוב בזה דבר נפלא שכאשר כלל ישראל עושים את רצון הקב"ה, הקב"ה ישרה שכנתו בתוכם, וכל כלי הנשק של אלו שעומדים להלחם בכלל ישראל הקב"ה ישר ויבטלם לעולם.

וזהו חיזוק גדול שכאשר כלל ישראל יושבים בא"י "ומעונתו בציון", בשעה שמקיימים רצונו של מקום לא צריכים לפחד מכל האמות שעומדים למלחמה נגד א"י. אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו יעמוד ויבטל להם את כל כלי מלחמתם. ולא נצטרך לנשק וכלי קרב, אלא יד ה' תפגע תשבור ותבטל את כל כליהם ומזימותיהם ומחשבותיהם יאבדו לעדי עד. "חרבם תבוא בלבם, וקשתותם תשברנה".

בעבור ישמרו חוקי

עוד כתוב בתהילים (פרק ק"ה) "ויתן להם ארצות גויים ועמל לאומים יירשו. בעבור ישמרו חוקי ותורותי ינצרו הללויה".

מבואר בפסוק הזה שכל מה שהקב"ה הוריש לכלל ישראל ארצות גויים ועמל לאומים, היה בעבור ישמרו חוקי ותורותי ינצרו.

רואים מזה את אותו היסוד, שאילו כלל ישראל ישמרו את התורה והמצוות, יוכלו לשבת בהשקט ובמנוחה, ללא שום חששות ודאגות. וכל מה שרח"ל שומעים על הישמעאלים והערבים שרוצים להלחם בישראל, זהו אך ורק משום שלא שומרים כראוי את התורה והמצוות. ואילו כל היהודים בארץ היו שומרים את רצונו של מקום, הקב"ה היה נלחם לכלל ישראל בכל מלחמותיהם ולא היו זקוקים לא לצבא ולא לכלי מלחמה, אלא "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון".

ועוד מדויק בפסוק הזה, שעיקר קיום המצוות הם בארץ ישראל, שירותת הארץ היתה "בעבור ישמרו חוקי ותורותי ינצרו. ומעתה אפשר לומר

"והורשתם את הארץ וישבתם בה, כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה". (פרק ל"ד פסוק נ"ג).

ופרש"י, "והורשתם את הארץ, והורשתם אותה מיושביה ואז וישבתם בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה". מבואר ברש"י שבציווי התורה "וישבתם בה" לא נאמר ציווי על מצוות ישוב ארץ ישראל, אלא נאמר בפסוק הבטחה שאם יגרשו את הגויים מארץ ישראל יזכו לשבת בה והיא תתקיים בידם. ולא נאמר בזה מצווה על ישוב ארץ ישראל.

אבל הרמב"ן חולק על רש"י, וסובר שבפסוק הזה נאמר מצוות ישוב ארץ ישראל, וכתב "והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה, על דעתי זו מצות עשה היא יצווה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם ולא ימאסו בנחלת ה', ואלו יעלה על דעתם ללכת ולכבוש ארץ שנער או ארץ אשור וזולתן ולהתיישב שם יעברו על מצות ה'. ומה שהפליגו רבותינו (כתובות דף ק"ב) במצוות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש, בכאן נצטוונו במצווה הזו, כי הכתוב הזה היא מצוות עשה וכו'. אבל רש"י פירש, והורשתם את הארץ, והורשתם אותה מיושביה, אז וישבתם בה תוכלו להתקיים בה, ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה, ומה שפירשנו הוא העיקר".

ובאור החיים הק', כותב שבאמת בפשט הפסוק משמע כדברי רש"י, שהפסוק לא מדבר על מצוות הישיבה בארץ, ומדייק את זה בלשון הפסוק, וכתב "ונראה פשט הכתוב כדברי רש"י, ממה שגמר אומר כי לכם וגו' לרשת אותה, ואם הישיבה היא המצווה, היה לו לתלות בעיקר המצווה ולומר כי לכם וגו' לשבת בה". והיינו שהפסוק מסיים "כי לכם נתתי ארץ לרשת אותה", ואם כדברי הרמב"ן שנאמר כאן מצוות ישוב ארץ ישראל היה צריך לסיים "כי לכם נתתי את הארץ לשבת בה" שלכן צריך לשבת בארץ כיון שיש מצווה לשבת בה, וממה שמסיים לרשת אותה משמע שכל מה שנאמר כאן לרשת את הארץ ולהוציא את הגויים הוא רק בשביל שיוכלו להוריש אותה לבניהם וכדברי רש"י, ולא מדובר כאן לגבי מצוות הישיבה.

ובדעת הרמב"ן י"ל שמה שהפסוק אומר "כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה", הכוונה היא שהקב"ה נתן לישראל את הארץ בירושה ובמתנה קבועה, וממילא לכן צריכים להוריש את כל יושבי הארץ שע"י כך יוכלו לקבל את הארץ בקביעות ויקיימו בה מצוות ישיבת ארץ ישראל. והפסוק מדבר על זה שצריך להוריש את הארץ מיד הגויים שדרים שם, בכדי שישבו בארץ ויקיימו מצוות ישיבת ארץ ישראל, וכל זה למה "כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה" הקב"ה נתן לנו את הארץ בירושה ובמתנה, וממילא צריכים אנו לדאוג שתתקיים הארץ בידינו ע"ז שנוריש את כל הגויים שיושבים שם.

ובאמת שיש בזה הערה על האור החיים איך מכריח ומדייק את הפסוק כפירוש רש"י, הרי גם לרמב"ן הפסוק מתפרש כפשוטו, וצ"ע.

הנה בגמרא במנחות (דף מ"ג ב') מובא, "ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום, אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצווה, וכיון שנזכר במילה שבבשרו נתייבבה דעתו וכו'". ולכאורה קשה, הרי דוד המלך היה בארץ ישראל, וא"כ למה הצטער שהוא עומד ערום בלא מצווה, הרי בא"י כל רגע יש קיום מצווה של מצוות ישוב א"י. ודוחק לומר שבאותו הזמן הוא היה בחוץ לארץ, דמפשטות הדבר משמע שהקושיא הזו שעומד ערום בלא מצווה, היתה קשה לו בכל מקום בין בחו"ל ובין בא"י.

ובזמן הזה אם יש מצוות ישוב ארץ ישראל או לא, מצינו בזה מחלוקת בראשונים בסוף כתובות, ועיין בזה בבית שמואל (אה"ע סימן ע"ה סק"כ) שהביא את השיטות בזה. ובביאור הגר"א (יו"ד סימן רס"ז סעיף פ"ד) מביא שלהלכה פוסקים כמו השיטות שיש מצוות ישוב ארץ ישראל גם בזמן הזה.

ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון

בפסוק בתהילים (פרק ע"ו) כתוב, "ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון". ומבארים בשם הגר"א שיש שתי מצוות שהאדם מקיימם בכל גופו ובכל אבריו, והם מצוות סוכה ומצוות ישוב ארץ ישראל, ולפי זה פירש את הפסוק "ויהי בשלם" המצוות שהאדם מקיימם בשלמות אבריו, זהו "סוכו" מצוות סוכה, "ומעונתו בציון" מצוות ישוב ארץ ישראל.

והנה בגמרא בכתובות (דף ק"א א') איתא, "אמר רבי אלעזר כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר וכו'". ולכאורה מה הענין בזה שהוא שרוי

דהנה ברבנו בחיי כותב שמי שקונה דירה בארץ ישראל, הרי הוא כקונה לו דירה לעולם הבא. (כנראה זה בפרשת ויגש פרק מ"ו פסוק ד'). וי"ל שכל זה בקונה דירה שהוא דבר גשמי, אבל כלפי קיום מצוות בארץ ישראל זה הרבה יותר מזה, שהמקיים מצוות בארץ ישראל, ששם עיקר מקום קיום המצוות, זה לא רק שיש לו חלק לעולם הבא. אלא הרי הוא נחשב "בן עולם הבא", שכבר כאן בעולם הזה הוא מוגדר "כבן עולם הבא", שהוא זוכה לחיות כבר כאן בעולם חיי עולם הבא.

וזקני רבי יוסף חיים זוננפלד זיע"א כשהיה שומע כאן בארץ על יהודי זקן שנפטר, היה אומר "חבל על יהודי זקן מארץ ישראל שנפטר", שעצם זה שהוא "בן ארץ ישראל זה כבר לבד מעלה עצומה שיש בו, וחבל על אדם שיש לו למעלה הזאת שנפטר והסתלק.

בחז"ל מצינו ביטוי של "איש ירושלים", בפרקי אבות (פרק א') נאמר "יוסי בן יוחנן, איש ירושלים", וי"ל שזה לא רק ביטוי אל המיקום שבו האדם גר, אלא זה ביטוי פנימי על המהות של האדם, שבמהותו הוא "איש ירושלים", שהוא חי בחיים שלו את ירושלים. כך י"ל "איש ארץ ישראל", שבמהותו הוא איש של ארץ ישראל, שזה מעלה בעצם המהות.

מידה טובה מרובה

והנה מידה טובה מרובה, וממילא כשיושבים בא"י ולומדים תורה ומקיימים את רצון הקב"ה, בוודאי וודאי שזוכים בזכות זה לשמירה עליונה, וזה מה שמציל אותנו מהרבה צרות ופורענויות.

ובאמת רואים בחוש שבתוך כל המאורעות שמתרחשים בארץ, ישנם הרבה ניסים ונפלאות. וכל זה בוודאי בזכות זה שלומדים תורה ומקיימים את המצוות בארץ, שכל זה מגן ומציל מהרבה צרות. וכעין מה שמבואר בגמרא במגילה "גדולה תורה יותר מהצלת נפשות", משום שזכות התורה מצילה נפשות רבות. ובאמת במלחמה בשמחת תורה (תשפ"ד) ראינו בחוש שבכל אותם ישובים ששמרו תורה ומצוות, הם היו שמורים בשמירה עליונה, והמחבלים ימ"ש עברו על הפתח של הישוב שלהם ולא נכנסו לתוכו.

ולכן, אחי ורעי חזקו ואמצו בלימוד התורה וקיום מצוותיה, שבוודאי מגני ומצלי על כל יושבי ארצנו הקדושה. ובזכות קיום המצוות בין אדם למקום ובין אדם לחברו, ובפרט עתה בימי בין המצרים כשנתחזק בבין אדם לחברו להרבות באהבת חסד ובאהבת חנם (לתקן את עוון שנאת חנם), נזכה לבנין בית מקדשנו וגאולה השלמה. (ואז גם לכל הפוסקים נקיים מצוות ישוב א"י דאורייתא, ומלאה הארץ דעה), אכי"ר.

גלה כבוד מלכותך עלינו

הנה בימים אלו, ימי בין המצרים, ימי האבלות על חורבן בית מקדשנו, חובה גדולה להרבות בתפילות מעומק הלב על בקשת הגאולה השלמה, ובפרט בתפילות הקבועות בתפילת שמונה עשרה ובשאר התפילה שמתפללים ומבקשים על הגאולה ועל בנין בית המקדש, צריך להתבונן ולהתחנן בהם מעומק הלב.

ממקומך מלכנו תופיע

והנה התפילות על בנין בית המקדש, הם תפילות חשובות ומוכרחות ביותר. דהנה בשבת אסור לבקש סתם בקשות חוץ מבקשות שהם על דבר חיוני ביותר, כמו מצב של סכנה ופיקוח נפש, וספינה המטורפת במים וכהנה וכהנה. ואנו רואים שבשבת יסוד בקשות בתוך התפילה על

גאולתנו ופדות נפשנו, ואפילו באמצע קדושה של שחרית מבקשים ואומרים "ממקומך מלכנו תופיע, ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך, מתי תמלוך בציון בקרוב בימינו לעולם ועד תשכון, תתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך לדור ודור ולנצח נצחים וכו'". ואם מבקשים את זה באמצע התפילה משמע מזה, שזהו הדבר הדחוף ביותר שאנו זקוקים לו עכשיו, והרי זה ממש כמו פיקוח נפש אצלנו, ולכן אפילו באמצע קדושה אנו מפסיקים ומבקשים על כך. אהה! כמה הרגש צריך להתעורר בזה, ולבקש רחמים על גאולתנו ופדות נפשנו.

ולומר את הבקשה הזו בהתעוררות, ובפרט כאשר מבקשים "מתי תמלוך בציון עירך", לומר את זה בהתעוררות רבה וכיסופין גדולים עד מאוד, שנזכה שימלוך עלינו ויתגלה כבוד מלכותו עלינו במהרה דידן.

מי אני ומה אני

והנה במסילת ישרים (פרק י"ט) שהאריך בענין התפילה שחייבים להתפלל על גאולתן של ישראל והשבת כבוד שמים לעילוי, וכתב ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים המפני תפילתי יכנסו הגליות ותצמח הישועה, תשובתו בצדו כאותה ששינוי לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל אחד יאמר בשבילי נברא העולם, וכבר נחת רוח הוא לפניו יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת ואף שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה טעם שיהיה הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח בזה. ועל העדר זה הדבר התרעם הנביא "וירא כי אין איש

וישתומם כי אין מפגיע", ואמר "ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך", "ציון היא דורש אין לה" ופירשו ז"ל מכלל דבעיא דרישה, הרי כאן שחייבים אנחנו בזה ואין לנו ליפטר מפני מיעוט כחנו וכו', ע"כ. ועיין בדבריו מה שהמשיך להאריך בזה. וא"כ בימים האלו בוודאי שצריך להתאמץ בתפילה ולבקש מעומק הלב על הגאולה ובנין בית המקדש.

מצמית קרן ישועה

והנה כשמצפים לישועה ומפצירים בתפילה על הגאולה, אומרים בתפילה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח וקרנו תרום בישועתך כי לישועתך קיינו כל היום (ומצפים לישועה, נוסח ספרד), ברוך אתה ה' מצמית קרן ישועה", ויש לבאר מצמית קרן ישועה שהגאולה תפרוץ ותתפוצץ בפתע פתאום וברגע אחד יצמח קרן ישועה, שאחרי כל כך הרבה תפילות של עם ישראל בכל הדורות על הגאולה ולישועתך קיינו כל היום ומצפים לישועה, ודאי שהקב"ה יושיענו וברגע אחד נצא מאפילה לאור גדול, כי"ר.

אבא אבא

הנה ברצוני להוסיף בענין זה דוגמא חושית שראיתי ולמדתי מזה מוסר השכל, כתוב בספרים שכל דבר שאדם רואה או שומע זה בא ללמדו דבר מה, וראיתי בזה שתי דוגמאות ולמדתי מהם מוסר טוב.

א. באחד משבתות של ימי בין המצרים ראיתי בבית הכנסת בליל שב"ק ילד שבכה בבית הכנסת בבכי הסטרי, וצעק איפה אבא? איפה אבא? האבא שבהתחלה עמד לידו נעלם לו בבית הכנסת לרגע קט, וכשהילד הבחין שאינו רואה את האבא, התפרץ בצעקות גדולות איפה אבא, ולא נרגע עד שת"ח אחד לקחו בידו להרגיעו.

ולמדתי מזה דהנה כתוב בפסוק בפרשת וילך (דברים, פרק ל"א פסוק י"ז) שבזמן שעם ישראל יחטא הקב"ה יעניש בצורה כזו של "וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרת פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות וגו'", דהיינו שכל הצרות והגלויות שיש הם מהסתרת פניו, א"כ במצב כזה שהקב"ה מסתתר ועוזב אותנו כמו שכתוב (ישעיה פרק נ"ד פסוק ז') "ברגע קטון עזבתך" שזהו ההסתר, אנחנו צריכים לעמוד ולצעוק איפה אבא? איפה אבא? ולבקש ולהתחנן "גלה כבוד מלכותך עלינו במהרה".

ב. באותו ליל שב"ק ראיתי אח"כ ילד פעוט שראה את אביו חוזר הביתה, הילד רץ לחדר המדרגות וצעק לאביו אבא! אבא! האבא מיד רץ אליו ותפסו באהבה וחייבה והרימו על כתפיו.

למדתי מזה לקח שכאשר הבן צועק "אבא" זה מעורר את הרגש של האב והוא רץ אליו באהבה וחייבה, ומעתה אנחנו כלל ישראל, שכתוב עלינו בפסוק "בנים אתם לה' אלוהיכם" אם נצעק באמונה פשוטה וחזקה אבא תעזור לנו! ונפנה בתפילה וזעקה לאבינו שבשמים גלה כבוד מלכותך עלינו והופע והנשא עלינו לעיני כל חי, ודאי ודאי שנעורר את רחמי האב שימהר ויחיש לגאלנו ויבנה את בית מקדשנו ותפארתנו.

הנה לפני כמה שנים כינס הגה"צ רבי שכנא זאהן זצ"ל כינוס של גדולי תורה ויראה בבחינת "כנישתא חדא" לדון מה אפשר לעשות לעורר רחמי שמים לקרב את הגאולה, ודנו שם בכמה דברים שיכולים להביא לחיזוק. חשבתי שהדבר הראשון שצריך לעשות הוא "תפילה" פשוט לזעוק מעומק הלב אבא אבא חוס ורחם עלינו, ובזה ודאי נעורר רחמי שמים לגאלנו.

אבינו מלכינו

ובזה מדויק דאיתא בגמרא בתענית (דף כ"ה ב'), שגזרו תענית בזמן שהיה עצירת גשמים, ורבי עקיבא ירד לפני התיבה ואמר "אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה, אבינו מלכנו למענך רחם עלינו", ומיד נענה וירדו גשמים. וי"ל שבוה שירד וזעק לפני הקב"ה אבינו אבא רחם עלינו מיד נענה, שהזעקה הזו לבד אבא אבא היא כבר מעוררת את רחמי האב על הבן למהר ולעשות את בקשת בנו אהובו.

והנה בגמרא איתא שרבי עקיבא אמר "אבינו מלכינו", שמעתי בזה פירוש נכון לבאר את הענין שמזכירים כאן להקב"ה גם את התואר אבינו וגם את התואר מלכינו, שיש הבדל בין אב למלך, האבא תמיד רוצה לתת בנו את כל מה שחסר לו אבל יש לו חיסרון משום שלא בכל פעם הוא יכול ויש לו האמצעים למלא את מבוקשתו, ומצד שני המלך יש לו את האמצעים לתת את כל מה שחסר אלא שהמלך יש לו חיסרון שלא תמיד הוא רוצה לתת, ומעתה מי שהוא גם אבא וגם מלך ודאי שנותן לבנו את כל מבוקשו בשפע רב שאין לו שום מניעה משום צד שהוא גם רוצה לתת וגם יכול לתת.

וזה אנו מבקשים מהקב"ה "אבינו מלכינו" הרי אתה הקב"ה הוא גם אבא שרוצה לתת את כל מה שצריך, וגם מלכינו שיכול לתת הכל, א"כ אנו מבקשים ממך תעזור לנו במהרה דידן בישועה השלמה והגאולה הקרובה.

והנה ב"אני מאמין" אומרים, "אני מאמין שהבורא יתברך שמו, לו לבדו ראוי להתפלל, ואין ראוי להתפלל לזולתו". ובאמת כשאומרים את האני מאמין הזה, יש להתרגש ביותר, שהבורא יתברך שמו הוא אבינו והוא מלכנו, "ואין לנו מלך אלא אתה", ואנו מתפללים רק אליו יתברך, והוא תקיף ובעל הכוחות כולם. ומתוך כך לבקש ולהתפלל אליו יתברך מקירות הלב, ומתוך אמונה חזקה, ואז בוודאי ובעה"ת הוא יושיענו ויגאלנו בגאולה עולמית, אכי"ר.